

Bogdan Giemza

Obchody Roku Jadwiżańskiego 2017–2018 w metropolii wrocławskiej

Wrocławski Przegląd Teologiczny 25/2, 207-228

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOGDAN GIEMZA SDS

OBCHODY ROKU JADWIZAŃSKIEGO 2017–2018 W METROPOLII WROCŁAWSKIEJ

Wprowadzenie

Znane jest powszechnie powiedzenie, że ludzka pamięć jest dobra, ale zawodna. Mając to na uwadze, w niniejszym artykule zostały zebrane najważniejsze wydarzenia mające związek z obchodzonym w metropolii wrocławskiej w dniach od 16 października 2016 r. do 16 października 2017 r. Rokiem Jadwizańskim. Niech stanie się on zachętą do zebrania i opisanie w miarę możliwości wielu innych inicjatyw, często o zasięgu lokalnym, ale ważnych dla tych społeczności. Przypomina to zbieranie kłosów zbóż na ściernisku, ale warto ten trud podjąć. Całość została ujęta w kilku punktach. Najpierw zostały ukazane powody ogłoszenia Roku Jadwizańskiego i kwestie organizacyjne z tym związane, następnie uroczystości związane z jego rozpoczęciem i zakończeniem. Ważnymi elementami obchodów jubileuszowych były pielgrzymki do grobu św. Jadwigi w Trzebnicy i innych miejsc jej kultu oraz sympozja, konferencje naukowe, a także publikacje i konkurs katechetyczny, co podjęto w dalszych rozważaniach. Kolejnym punktem jest odniesienie do jubileuszowego świętowania na płaszczyźnie kulturalnej. Chodzi o różne koncerty, wystawy, festyny itp. Rok Jadwizański stał się inspiracją do przyznania i utworzenia specjalnych nagród, co zostało opisane w końcowej części artykułu.

Przyczyny ogłoszenia Roku Jadwizańskiego i sprawy organizacyjne

Inspiracją do ogłoszenia przez abpa Józefa Kupnego, metropolitę wrocławskiego, Roku Jadwizańskiego (2016–2017) w metropolii wrocławskiej, obejmującej archidiecezję wrocławską, diecezję legnicką i diecezję świdnicką, był

jubileusz 750-lecia kanonizacji św. Jadwigi Śląskiej. Aktu zaliczenia Patronki Śląska w poczet świętych Kościoła dokonał papież Klemens IV w dniu 26 marca 1267 r. w kościele dominikanów w Viterbo (Włochy). Należy dodać, że poprzedni Jadwiżański Rok Jubileuszowy w archidiecezji wrocławskiej w dniach od 18 października 1992 r. do 17 października 1993 r. był obchodzony z racji 750. rocznicy śmierci św. Jadwigi¹. W celu przygotowania i koordynacja obchodów jubileuszowych został powołany komitet honorowy i komitet organizacyjny. W skład komitetu honorowego weszli: abp Józef Kupny, metropolita wrocławski, kard. Henryk Gulbinowicz, arcybiskup senior archidiecezji wrocławskiej i Honorowy Obywatel Trzebnicy, kard. Joachim Meisner, arcybiskup senior archidiecezji kolońskiej i Honorowy Obywatel Trzebnicy (Niemcy), bp Ignacy Dec, biskup świdnicki, bp Zbigniew Kiernikowski, biskup legnicki, abp Wiktor Skworec, metropolita górnośląski, bp Andrzej Czaja, biskup opolski, bp Jan Kopiec, biskup gliwicki, bp Wolfgang Ipolt, biskup Görlitz (Niemcy), bp František Lobkowicz, biskup ostrawsko-opawski (Czechy), ks. Milton Zonta SDS, przełożony generalny salwatorianów (Rzym), ks. Piotr Filas SDS, prowincjał polskiej prowincji salwatorianów, s. Claret Król SMCB, przełożona generalna siostr boromeuszek w Trzebnicy, Paweł Hreniak, wojewoda dolnośląski, Marek Długozima, burmistrz Trzebnicy, Waldemar Wysocki, starosta powiatu trzebnickiego, i Siegfried Müller, burmistrz Kitzingen (Niemcy). Natomiast w skład metropolitalnego komitetu organizacyjnego weszli przedstawiciele diecezji tworzących metropolię wrocławską, a pracami kierował bp Jacek Kiciński CMF, biskup pomocniczy z Wrocławia. Nadto z archidiecezji wrocławskiej należeli: ks. Marian Biskup, dyrektor wydziału duszpasterskiego, ks. Krzysztof Borecki, dyrektor wydziału katechetycznego, ks. Aleksander Radecki, przedstawiciele Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu – ks. prof. Włodzimierz Wołyniec, rektor, oraz ks. prof. Bogdan Giemza SDS i ks. prof. Michał Pielą SDS, ks. Jerzy Olszówka SDS, kustosz Międzynarodowego Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy, i s. Olimpia Konopka SMCB z Trzebnicy; diecezję świdnicką reprezentowali: ks. Krzysztof Ora, dyrektor wydziału duszpasterskiego, ks. Marek Korgul, dyrektor wydziału katechetycznego, i ks. prof. Dominik Ostrowski, wicerektor wyższego seminarium duchownego, natomiast diecezję legnicką: ks. prof. Stanisław Araszczyk, ks. prof. Bogusław Drożdż, ks. Bogusław Wolański, dyrektor wydziału duszpasterskiego, i ks. Jarosław Kowalczyk, dyrektor wydziału katechetycznego.

Także w diecezji legnickiej i świdnickiej powołano diecezjalne komitety organizacyjne obchodów Roku Jadwiżańskiego. Na czele komitetu w diecezji legnickiej, powołanego przez bpa Zbigniewa Kiernikowskiego, stanął bp pomocniczy Marek Mendyk. W skład komitetu weszli proboszczowie parafii św. Jadwi-

¹ Zob. A. KIELBASA, *Jadwiżański Rok Jubileuszowy w archidiecezji wrocławskiej z okazji 750-lecia śmierci patronki Śląska*, [w:] *Księga Jadwiżańska. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe „Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska”*. Wrocław-Trzebnica 21–23 września 1993, red. M. KACZMAREK, M.L. WÓJCIK, Wrocław 1995, s. 469–491.

gi, przedstawiciele Wlenia, pracownicy Kurii Biskupiej, a także osoby świeckie związane z szerzeniem kultu św. Jadwigi². Również w diecezji świdnickiej bp Ignacy Dec powołał komitet organizacyjny, a jego celem było inicjowanie i koordynowanie jadwiżańskich wydarzeń o charakterze religijnym i kulturalnym³.

Obchody jubileuszowe zostały zaplanowane na różnych poziomach. Niektóre wydarzenia miały charakter metropolitalny, inne były przewidziane w poszczególnych diecezjach, wreszcie lokalne uroczystości przewidziano w parafiach, zwłaszcza miejscach kultu św. Jadwigi. Warto nadmienić, że w diecezji legnickiej jest 11 parafii pw. św. Jadwigi Śląskiej, w archidiecezji wrocławskiej – 10 i w diecezji świdnickiej 6⁴. Oprócz tego św. Jadwiga patronuje wielu kościołom i kaplicom filialnym w metropolii wrocławskiej. Opracowano również kalendarium obchodów, z akcentem na wydarzenia obejmujące całą metropolię wrocławską. Zakończenie Roku Jadwiżańskiego znalazło się w wykazie ogólnopolskich inicjatyw duszpasterskich na rok 2017 uzgodnionych z Konferencją Episkopatu Polski⁵. Należy dodać, że wiele inicjatyw o charakterze religijnym i kulturalnym pojawiło się w trakcie trwania Roku Jadwiżańskiego.

Z racji jubileuszu przygotowano specjalne logo, które opracowała Marta Mroczek z Trzebnicy, i modlitwę na Rok Jadwiżański⁶. Redakcje „Gościa Niedzielnego”, tygodnika „Niedziela”, „Nowego Życia” i Radia Rodzina z Wrocławia objęły patronat medialny nad obchodami.

² B. WOLAŃSKI, *Rok Św. Jadwigi Śląskiej w Metropolii Wrocławskiej*, <http://m.niedziela.pl/artukul/24963/Rok-sw-Jadwigi-Slaskiej-w-Metropolii> (dostęp: 20.11.2016).

³ M. ZYGMUNT, *Rok Jadwiżański w diecezji świdnickiej*, „Niedziela” – Edycja świdnicka (2017), nr 12, s. 1, 4–5.

⁴ B. GIEMZA, *Św. Jadwiga Śląska jako przemożna Patronka*, Trzebnica 2016, s. 20–47.

⁵ Zob. „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 69 (2016), nr 2, s. 151.

⁶ Oto jej treść: Święta Jadwigo, pozdrawiamy Cię jako przyjaciółkę Boga i chwalebna patronkę naszego kraju. Pozdrawiamy Cię jako hojną jałmużniczkę i opiekunkę ubogich, smutnych, chorych i umierających, mozną we wszystkich potrzebach wspomóżycielkę. Jesteś skarbem i perłą Trzebnicy, ozdobą Śląska i całej Polski, przykładem miłości Boga i bliźniego.

Święta Jadwigo, Ty żyłaś zawsze w bliskości Chrystusa, który był dla Ciebie największym skarbem i pod Jego krzyżem wiernie trwałaś. W głębi serca nosiłaś i rozważałaś słowa Zbawiciela: „wszystko, co uczyniliście jednemu z tych najmniejszych, to uczyniliście dla Mnie” i dlatego od krzyża Chrystusa zawsze szłaś do ubogich, chorych, cierpiących, wszystkich potrzebujących, by im pomagać, by okazywać im miłosierdzie.

Mija 750 lat od chwili, gdy papież Klemens IV wyniósł Cię do chwały ołtarzy, dając nam Ciebie za orędowniczkę u Boga i wzór świętego życia. Pragniemy czas tego szczególnego jubileuszu przeżyć w duchu dziękczynienia. Urzeczeni blaskiem Twej świętości i życia przepelnionego miłością Boga i bliźniego prosimy Ciebie, byś nauczyła nas za Twoim wzorem żyć zawsze w Bożej obecności i z pomocą Bożej łaski dostrzegać ludzkie potrzeby i skutecznie im zarządzać, świadcząc w ten sposób o miłosiernej miłości samego Boga, prosimy, byś nauczyła nas „wyobraźni miłosierdzia”.

Na ziemi uświęconej Twoim życiem i służbą dla bliźnich przeżywamy szczególnie czas Roku Jadwiżańskiego i prosimy Ciebie, Święta Jadwigo – naucz nas głosić Ewangelię miłosierdzia. Amen.

Rozpoczęcie i zakończenie jubileuszu

Centralne rozpoczęcie i zakończenie Roku Jadwiżańskiego miało miejsce w ramach dorocznych uroczystości odpustowych ku czci Patronki w Międzynarodowym Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy. Zazwyczaj trwają one kilka dni i związane są z liturgicznym wspomnieniem św. Jadwigi, które przypada 16 października.

W roku 2016 uroczystości odpustowe odbywały się w dniach 14–16 października pod hasłem „Święta Jadwiga Nauczycielką Miłosierdzia”. W pierwszym dniu odpustu, czyli 14 października, rozpoczęły się one od pielgrzymki chorych. Mszy św. przewodniczył i homilię wygłosił bp Andrzej Siemieniewski, biskup pomocniczy z Wrocławia. Bp Siemieniewski przewodniczył również Eucharystii sprawowanej w ramach jadwiżańskiego dnia skupienia dla powołanych do kapłaństwa i życia konsekrowanego. Wieczorem tego dnia bp Jacek Kiciński CMF przewodniczył Mszy św. w ramach pielgrzymki trzebniczank do grobu Patronki Śląska i Trzebnicy. W drugim dniu odpustu do Trzebnicy przybyły kobiety i piesza pielgrzymka wrocławska. Mszy św. dla kobiet przewodniczył bp Edward Janiak, biskup kaliski, a dla pielgrzymów przybyłych pieszo abp Wiktor Skworec, metropolita katowicki.

Centralne uroczystości odpustowe, połączone z inauguracją Roku Jadwiżańskiego, odbyły się w niedzielę, 16 października. Mszy św. przewodniczył i homilię wygłosił abp Józef Kupny. Obecni byli na niej wszyscy biskupi archidiecezji wrocławskiej, a także przedstawiciele władz państwowych i samorządowych oraz liczni wierni. Abp Kupny w homilii podkreślił, że mimo kilkuset lat od śmierci św. Jadwigi blask jej świętości przyciąga kolejne pokolenia. Odwołał się m.in. do homilii Jana Pawła II wygłoszonej w dniu 21 czerwca 1983 r. we Wrocławiu, w której papież wezwał Dolnoślązaków, aby weszli w szczególne dziedzictwo św. Jadwigi, by opierali swoje życie osobiste, rodzinne i społeczne na przykazaniu miłości Boga i bliźniego. Zwrócił także uwagę, że szczególnym rysem Patronki Śląska była wrażliwość na ludzi potrzebujących pomocy. Odwołując się do trwającego w Kościele powszechnym Roku Miłosierdzia, powiedział, że Rok Jadwiżański będzie jego przedłużeniem. Hierarcha zaznaczył, że czas jubileuszu jest nam dany, by na wzór św. Jadwigi kształtować w sobie wyobraźnię miłosierdzia, bo form miłosierdzia jest bardzo dużo i wszystko zależy od naszej wrażliwości na potrzeby ludzi wokół nas. Na zakończenie Eucharystii odmówił specjalną modlitwę ułożoną na Rok Jadwiżański⁷.

Z kolei zakończenie Roku Jadwiżańskiego miało miejsce podczas uroczystości odpustowych w dniach 14–16 października 2017 r. w Międzynarodowym

⁷ J. KUPNY, *Przedłużamy Rok Miłosierdzia*, „Niedziela Wrocławska” (2016), nr 42, s. I; P. KRÓL, *Ogłoszono Rok Jadwiżański*, „Panorama Trzebnicka” (2016), nr 17, s. 29; K. BIAŁKOWSKI, *Rok Jadwiżański w archidiecezji wrocławskiej oficjalnie otwarty*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/3501138.Rok-Jadwizanski-w-archidiecezji-wroclawskiej-oficjalnie-otwarty> (dostęp: 18.11.2017).

Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy, które przebiegały pod hasłem: „Św. Jadwigo – naucz nas głosić ewangelię miłosierdzia”. Abp Józef Kupny w liście skierowanym do duchowieństwa i wiernych, który miał być odczytany we wszystkich kościołach i kaplicach archidiecezji wrocławskiej w niedzielę, 8 października, zaprosił do udziału w trzebnickim odpuszc⁸. Zwrócił się także z prośbą, by w każdej parafii archidiecezji podczas sprawowania Eucharystii w niedzielę, 15 października, zaakcentować moment zamknięcia Roku Jadwiżańskiego. Metropolita wrocławski w swoim liście w szczególności sposób podkreślił potrzebę miłości Kościoła ze strony wiernych. Odwołał się przy tym do ikonografii, w której św. Jadwiga jest przedstawiana z makietą kościoła trzebnickiego, który trzyma w dłoni. „Ta wizja artysty – napisał on – ma jednak nie tylko podłoże historyczne. Nie chodzi jedynie o upamiętnienie jednego z dzieł istniejących dzięki św. Jadwidze. Raczej chodzi o wskazanie, iż księżna całym swoim życiem przyczyniała się do budowania Kościoła i dziś ten element jej życiorysu wymaga naszej szczególnej uwagi”. Hierarcha zwrócił uwagę, że obecnie coraz trudniej kochać Kościół, gdyż jest on przedstawiany i postrzegany bardziej w kategoriach socjologicznych jako instytucja, gdzie można zaspokoić swoje potrzeby religijne, niż jako wspólnota wiary w Jezusa Chrystusa. To powinno tym bardziej mobilizować wierzących do miłości Kościoła. „Święta Jadwiga, trzymająca w dłoniach świątynię, jest nie tylko potwierdzeniem, że nie można być chrześcijaninem, izolując się od braci i siostr” – napisał abp Kupny. Odwołując się do doświadczenia rodziny, w której każdy, stosownie do możliwości, wnosi jakąś część, podkreślił, że tak przedstawiana św. Jadwiga przypomina, „że każdy jest odpowiedzialny za Kościół, w takim zakresie, jaki wynika z jego stanu, pozycji, posiadanych zdolności, umiejętności czy wykształcenia”.

Uroczystości odpustowe rozpoczęły się w sobotę, 14 października, pielgrzymką kobiet. Mszy św. koncelebrowanej przewodniczył bp Jacek Kiciński CMF. W homilii zwrócił on uwagę na wartości opisane przez trzy słowa: miłość, służba i wierność oraz zaznaczył, że z racji ich dewaluacji są one niezwykle aktualne w dzisiejszym świecie. Na zakończenie Eucharystii udzielił błogosławieństwa relikwiami św. Jadwigi kobietom oczekującym potomstwa⁹. Tego samego dnia w godzinach porannych wyruszyła z katedry wrocławskiej piesza pielgrzymka do grobu św. Jadwigi w Trzebnicy pod hasłem „Słuchaj Jadwigi”. Liczyła ona ponad 10 tys. pielgrzymów, a wśród nich także więźniów ze swoim kapelanem¹⁰. Mszy św. o godz. 16.30, sprawowanej na placu pielgrzymkowym obok bazyliki, przewodniczył abp Józef Kupny. Wraz z nim koncelebrował bp J. Kiciński i ponad stu kapłanów. W homilii metropolita wrocławski ape-

⁸ *Miłosierni na wzór miłosiernej*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4239811.Milosierni-na-wzor-milosiernej> (dostęp: 18.11.2017).

⁹ M. RAJFUR, *Miłość, służba, wierność*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4247285.Milosc-sluzba-wiernosc> (dostęp: 1.11.2017).

¹⁰ A. COMBIK, *Z więzienia, z Londynu, ze Lwowa*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4252807.Z-wiezienia-z-Londynu-ze-Lwowa> (dostęp: 1.11.2017).

lował między innymi, by nie przykładać ręki do tworzenia podziałów ani we wspólnocie parafialnej, ani żadnej innej. Ponownie, jak w liście zapraszającym do Trzebnicy, zwrócił uwagę na potrzebę miłości Kościoła¹¹. Na zakończenie Mszy św. abp Kupny wręczył ustanowiony w Roku Jadwiżańskim medal św. Jadwigi Śląskiej. Medale otrzymały instytucje: Stowarzyszenie św. Celestyna w Mikoszowie, Dortmundzko-Wrocławsko-Lwowska Fundacja im św. Jadwigi, Fundacja Evangelium Vitae, Koło Wrocławskie Towarzystwa Pomocy św. Brata Alberta, a także osoby indywidualne: Józef Bogdaszewski, Marek Długozima, Ewa Dudek, Bogusław Fiedor, Henryk Koch, Stanisław Leszczyński, Henryk Macała, Henryk Mączyński, Jarosław Mikołajczak, s. Macieja Miozga, s. Teresa Romotowska, Bożena Sobota, Wiesław Wowk oraz Karol Żyromski¹².

Centralne uroczystości miały miejsce w niedzielę, 15 października. Sumie odpustowej o godz. 11.00 w trzebnickiej bazylice przewodniczył i homilię wygłosił kard. Stanisław Dziwisz, abp senior archidiecezji krakowskiej, który na mocy dekretu Stolicy Apostolskiej otrzymał przywilej, by uczestnikom tej Eucharystii udzielić papieskiego błogosławieństwa. Wraz z nim koncelebrowało wielu kapłanów i następujący biskupi: abp Józef Kupny, kard. Henryk Gulbinowicz, abp Marian Gołębiewski, bp Andrzej Siemieniewski i bp Jacek Kiciński CMF z Wrocławia, abp Wiktor Skworc i abp senior Damian Zimoń z Katowic, bp Jan Kopiec, bp Jan Wiczorek i bp Gerard Kusz z Gliwic, bp Andrzej Czaja, bp Paweł Stobrawa i bp Rudolf Pierskała z Opola, bp Zbigniew Kiernikowski z Legnicy, bp Edward Janiak z Kalisza, bp Adam Bałabuch ze Świdnicy, bp Stefan Regmunt z Zielonej Góry, abp Heiner Koch i bp Matthias Heinrich z Berlina, bp Heinrich Timmerevers i bp Joachim Reinelt z Drezna oraz bp Wolfgang Ipolt z Görlitz. Obecni byli także dwaj biskupi ewangelicy z Wrocławia: Waldemar Pytel i Ryszard Bogusz. W uroczystościach poza pielgrzymami z Dolnego i Górnego Śląska uczestniczyła kilkudziesięcioosobowa grupa wiernych z Niemiec. W homilii kard. Dziwisz zauważył, że Kościół bardzo często wraca do przeszłości, ponieważ jest wspólnotą pamięci. Podstawowym faktem, do którego odwołuje się Kościół, są wydarzenia związane z życiem, śmiercią i zmartwychwstaniem Jezusa Chrystusa. W takim kontekście przywołał postać św. Jadwigi, a także św. Jana Pawła II. Miał ku temu szczególne powody, ponieważ kard. Wojtyła w jej liturgiczne wspomnienie został wybrany na papieża¹³.

W liturgiczne wspomnienie św. Jadwigi, czyli 16 października w poniedziałek przed południem, na uroczystości odpustowe do trzebnickiej bazyliki

¹¹ M. RAJFUR, *Św. Jadwiga rozpalila tłumy*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4248775.Sw-Jadwiga-rozpalila-tlumy> (dostęp: 1.11.2017).

¹² K. BIAŁKOWSKI, M. RAJFUR, *Wezwani do naśladowania*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 42, s. VI–VII.

¹³ K. BIAŁKOWSKI, *W ubogich widziała twarz Chrystusa*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 42, s. I; *Trzebnica: zamknięcie Roku Jadwiżańskiego w archidiecezji wrocławskiej*, <https://ekai.pl/trzebnica-zamkniecie-roku-jadwizanskiego-w-archidiecezji-wroclawskiej/> (dostęp: 15.10.2017).

przybyli chorzy i niepełnosprawni. Mszy św. przewodniczył i homilię wygłosił bp Andrzej Siemieniewski. W homilii biskup rozważył różne znaczenia słowa „relikwie”¹⁴. Tego samego dnia o godz. 18.00 wyruszyła z trzebnickiego rynku do bazyliki piesza pielgrzymka mieszkańców Trzebnicy. Jak często się podkreśla, jest ona mierzona nie tyle ilością przebytych kilometrów, ale sercem. Mszy św. kończącej doroczne uroczystości odpustowe i zarazem obchody Roku Jadwizańskiego przewodniczył i homilię wygłosił bp Ignacy Dec, biskup świdnicki. Ważnym punktem Eucharystii było odnowienie aktu zawierzenia Trzebnicy opiece św. Jadwigi, która oficjalnie od 2010 r. jest patronką miasta¹⁵.

Na prośbę abpa Józefa Kupnego Penitencjaria Apostolska dekretem z 12 września 2017 r., na mocy uprawnień otrzymanych od papieża Franciszka, udzieliła z okazji zakończenia Roku Jadwizańskiego odpustu zupełnego pod zwyczajnymi warunkami tym, którzy w dniach 8–16 października nawiedzą trzebnickie sanktuarium. Odpust taki mogły zyskać również osoby starsze, chorzy i wszyscy, którzy z poważnego powodu nie mogli przybyć osobiście do sanktuarium¹⁶.

Należy dodać, że w ramach Roku Jadwizańskiego w trzebnickiej bazylice odbyły się uroczystości dziękczynne za kanonizację św. Jadwigi – w niedzielę 26 marca 2017 r., a więc dokładnie w 750. rocznicę kanonizacji. Mszy św. przewodniczył i homilię wygłosił bp Jacek Kiciński CMF. Tego samego dnia w bazylice została również wykonana kantata „Święta Jadwiga Śląska”, o czym jeszcze będzie mowa w dalszej części artykułu¹⁷.

Pielgrzymki do św. Jadwigi

Ważnym elementem obchodów Roku Jadwizańskiego były pielgrzymki do miejsc związanych ze św. Jadwigą, ze szczególnym uwzględnieniem Międzynarodowego Sanktuarium w Trzebnicy. Miały one różnorodny charakter. W pierwszej kolejności trzeba mieć na uwadze pielgrzymki o charakterze metropolitalnym. Były to: pielgrzymka sióstr zakonnych, pielgrzymka kapłanów i pielgrzymka Caritas.

Pielgrzymka sióstr zakonnych z metropolii wrocławskiej do Trzebnicy odbyła się 3 czerwca 2017 r. W jej programie była konferencja bpa Jacka Kicińskiego CMF, nabożeństwo do św. Jadwigi, Msza św. z homilią pod przewod-

¹⁴ K. BIAŁKOWSKI, *Chorzy u swojej dobrodziejki*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4254758>. Chorzy-u-swojej-dobrodziejki (dostęp: 1.11.2017).

¹⁵ *Pielgrzymka mierzona sercem*, „Panorama Trzebnicka” (2017), nr 18, s. 26.

¹⁶ *Odpust zupełny*, <https://trzebnicasds.wordpress.com/2017/09/13/750-lecie-kanonizacji-sw-jadwigi-slaskiej-odpust-w-trzebnicy/> (dostęp: 2.11.2017).

¹⁷ *Święta aktualna*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 13, s. I; E. GŁADYSZ, *Dziękując za świętość*, „Panorama Trzebnicka” (2017), nr 7, s. 18.

nictwem bpa Ignacego Deca, droga krzyżowa w Lesie Bukowym oraz posiłek. Bp Kiciński wskazał na kilka płaszczyzn naśladowania Chrystusa: czuwanie, radykalizm, pośredniczenie oraz duszpasterstwo spotkania. Podkreślał, że iść za Jezusem to przyjmując Jego styl życia, Jego styl myślenia i patrzenia. Zachęcał do „kroczenia po słowie Bożym”, do formowania się na podstawie słowa Bożego, co sprawia, że człowiek może dokonywać rzeczy po ludzku niemożliwych. Zwrócił uwagę, że zgromadzenia zakonne są owocem słuchania i formowania się na słowie Bożym¹⁸.

Tydzień później, czyli 10 czerwca 2017 r., do grobu św. Jadwigi przybyli kapłani z archidiecezji wrocławskiej, diecezji legnickiej i świdnickiej. Program był podobny jak w pielgrzymce sióstr. Ze względu na złą pogodę nie odbyła się droga krzyżowa w Lesie Bukowym. Pielgrzymkę rozpoczęła konferencja wygłoszona przez bpa Jana Kopca, biskupa gliwickiego. Jako znany i ceniony historyk zwrócił on uwagę, że kanonizacji św. Jadwigi dokonano zaledwie 24 lata po jej śmierci. Zaznaczył przy tym, że każda kanonizacja jest zawsze ogromnym bogactwem i inspiracją dla Ludu Bożego. Tak również jest ze św. Jadwigą, której dojrzałe i ofiarne życie jest bogactwem dla całego Kościoła. Kulminacyjnym punktem pielgrzymki była Msza św. pod przewodnictwem abpa Józefa Kupnego, z homilią bpa Jana Kopca¹⁹.

Dnia 30 września 2017 r. pielgrzymowali do Trzebnicy pracownicy, wolontariusze, podopieczni i dobrodzieje Caritas z metropolii wrocławskiej. Spotkanie rozpoczęło się Eucharystią o godz. 10.00. Przewodniczył jej abp Józef Kupny. Koncelebrowali biskup legnicki Zbigniew Kiernikowski oraz biskup świdnicki Ignacy Dec, który wygłosił homilię, oraz księża. Po Eucharystii metropolita wrocławski spotkał się w bazylice z dziećmi należącymi do Szkolnych Kół Caritas i ich opiekunami. Po spotkaniu z abpem Kupnym najmłodsza część uczestników wzięła udział w grze terenowej pod hasłem: „Spotkanie z czasami i zwyczajami św. Jadwigi”. Natomiast członkowie Parafialnych Zespołów Caritas spotkali się w Gminnym Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji na specjalnym panelu dyskusyjnym poświęconym miłosierdziu, zorganizowanym przez „Obserwatorium Społeczne”. Uczestniczyli w nim: bp Zbigniew Kiernikowski, s. Bernarda Janusiewicz, s. boromeuszka, i ks. Marcin Iżycki, dyrektor Caritas Polska. Spotkanie zakończył koncert uwielbienia w wykonaniu zespołu N.O.E²⁰.

¹⁸ A. COMBIK, *Radykalizm musi boleć*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 23, s. I; M. LEWANDOWSKA, *Pielgrzymka sióstr zakonnych do św. Jadwigi*, „Niedziela Wrocławska” (2017), nr 25, s. III.

¹⁹ *Zaproszenie do udziału w Metropolitalnej Pielgrzymce Duchowieństwa do grobu św. Jadwigi w Trzebnicy*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 70 (2017), nr 1, s. 167–168; A. BUCHAR, *Święta Jadwiga bogactwem Kościoła*, „Niedziela Wrocławska” (2017), nr 26, s. IV.

²⁰ *Metropolitalna Pielgrzymka Caritas do grobu św. Jadwigi*, http://www.archidiecezja.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=2123:metropolitalna-pielgrzymka-caritas-do-grobu-w-jadwigi&catid=60:aktualnoci-z-wydziau-duszpasterskiego&Itemid=200

Do Trzebnicy przybyły także „cykliczne” pielgrzymki z diecezji gliwickiej i opolskiej, które są organizowane każdego roku. W trakcie dorocznej diecezjalnej pielgrzymki z diecezji gliwickiej w dniu 6 maja 2017 r. dziękowano Panu Bogu za utworzenie w 1992 r. tej diecezji. Koncelebrowanej Mszy św. przewodniczył bp senior Jan Wieczorek. Na program pielgrzymki złożyła się także droga krzyżowa i nieszpory oraz poczęstunek²¹. Z kolei 7 października do grobu św. Jadwigi przybyła 25. pielgrzymka wolontariuszy i pracowników Caritas Diecezji Opolskiej. Pielgrzymce i Mszy św. przewodniczył bp Paweł Stobrawa, który wygłosił także słowo Boże²².

Nadto z racji Roku Jadwiżańskiego w dniu 30 czerwca 2017 r. przybyli uczestnicy 6. Dolnośląskiej Pielgrzymki Leśników, której przewodniczył abp Józef Kupny²³. Franciszkanie z wrocławskiej prowincji św. Jadwigi Śląskiej pielgrzymowali do grobu Patronki w dniu 25 września 2017 r.²⁴ Z kolei abp Heiner Koch, metropolita Berlina, przewodniczył 21 października 2017 r. pielgrzymce z Berlina, natomiast bp pomocniczy Martin David przewodniczył 28 października pielgrzymce z diecezji ostrawsko-opawskiej w Czechach²⁵.

W okresie wakacyjnym grób św. Jadwigi nawiedzają na swym pielgrzymim szlaku pątnicy zdążający na Jasną Górę: uczestnicy rowerowych pielgrzymek ze Szczecina, Głogowa i Gubina oraz piesi pielgrzymi z Wrocławia, Głogowa i Zielonej Góry. Trzeba wreszcie wspomnieć o pielgrzymkach z różnych parafii oraz pielgrzymach indywidualnych, którzy w Roku Jadwiżańskim przybyli do Trzebnicy.

Sympozja, konferencje naukowe i publikacje

Rok Jadwiżański stał się inspiracją także na polu naukowym. W dniu 28 marca 2017 r. odbyło się sympozjum naukowe. Jego organizatorem był Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, a konkretnie Instytut Teologii Pastoralnej

(dostęp: 28.09.2017); M. ZYGMUNT, *Jadwiżańska pielgrzymka ambasadorów miłosierdzia*, „Niedziela Wrocławska” (2017), nr 41, s. III; E. GŁADYSZ, *Setki czerwonych serc*, „Panorama Trzebnicka” (2017), nr 17, s. 12.

²¹ *Diecezja Gliwicka – Pielgrzymka w podzięce*, <https://opoka.news/aktualnosci/4180> (dostęp: 9.11.2017).

²² *Pielgrzymka Caritas do Trzebnicy*, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/aktualnosci/ogolne/4157-caritas-trzebnica17> (dostęp: 9.10.2017).

²³ K. BIAŁKOWSKI, *Chrześcijaństwo najmocniej i najgłośniej głosi się swoim życiem*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4012739.Chrzescijanstwo-najmocniej-i-najglosniej-glosi-sie-swoim-zyciem> (dostęp: 9.11.2017).

²⁴ *Wrocławscy franciszkanie pielgrzymowali do Trzebnicy...*, „Biuletyn CIZ” (2017), nr 39, s. 5.

²⁵ *Diecezni pout' ke sv. Hedvice do Trzebnice*, <http://www.doo.cz/101-slider-na-hlavn-%C3%AD-stran%C4%9B/3534-diecezni-pout-ke-sv-hedvice-do-trzebnice.html> (dostęp: 28.10.2017).

z ks. prof. dr. hab. Stanisławem Araszczukiem, dyrektorem Instytutu, na czele. Pierwsza część sympozjum, podzielona na dwie sesje, odbyła się w auli Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu²⁶. Wygłoszono w jej ramach sześć referatów. Sympozjum otworzył ks. prof. dr. hab. Włodzimierz Wołyniec, rektor PWT. Pierwszy wykład wygłosiła dr Anna Sutowicz nt. „Starania polskiego episkopatu i przedstawicieli domu Piastów o kanonizację Jadwigi Śląskiej”. Z kolei prof. dr. hab. Stanisław Rosik wygłosił wykład nt. „Bulla kanonizacyjna – najdawniejszy żywot św. Jadwigi Śląskiej”. Na uwagę zasługuje fakt, że Prelegent jest autorem komentarza i pierwszego przekładu bulli kanonizacyjnej św. Jadwigi na jęz. polski²⁷. Ks. prof. dr. hab. Helmut Jan Sobeczko, nestor polskich liturgistów, podjął temat „Wkładu św. Jadwigi Śląskiej w przemiany kulturowe na Śląsku”. Następny wykład nt. „Postać św. Jadwigi Śląskiej w śląskich księgach liturgicznych” wygłosił ks. dr. hab. Erwin Mateja, prof. UO. Ks. prof. dr. hab. Stanisław Araszczuk z Papieskiego Wydziału Teologicznego podjął w swoim wystąpieniu temat „Oficja rymowane o św. Jadwidze Śląskiej jako źródło do poznania jej duchowości”²⁸. Część sympozjum odbywającą się w auli PWT we Wrocławiu zamknął wykład mgra Krzysztofa Grobelnego (PWT) nt. „Historyczny rozwój kultu św. Jadwigi Śląskiej w Wielkopolsce”.

Druga, popołudniowa część sympozjum odbyła się w Trzebnicy. W gościnnych progach sióstr boromeuszek odbyły się trzy wykłady. Piotr Stefaniak z Krakowa zaprezentował główne założenia przygotowanej przez siebie publikacji (w jęz. polskim i jęz. niemieckim) pt. „Trzebnicka opowieść. Trebnitzer Geschichte”, która w związku z Rokiem Jadwizańskim ukazała się nakładem Wydawnictwa Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej TUM w 2017 r. Z kolei ks. dr Ireneusz Kielbasa SDS podjął temat „Wkład Salwatorianów w rozwój ruchu pielgrzymkowego do grobu św. Jadwigi Śląskiej po 1945 roku”, koncentrując się głównie na wkładzie ks. prof. Antoniego Kielbasy SDS (†2010). Ostatni wykład dra Jacka Witkowskiego nt. „Żywot św. Jadwigi Śląskiej w artystycznych przedstawieniach bazyliki w Trzebnicy” miał miejsce w bazylice trzebnickiej. Autor, który od wielu lat prowadzi badania w bazylice wspólnie z prof. UW dr. hab. Romualdem Kaczmarkiem, w bardzo interesujący sposób wskazał na różne sposoby przedstawiania św. Jadwigi w postaci obrazów, rzeźb itp., znajdujące się w trzebnickiej bazylice. Zwieńczeniem sympozjum była Msza św. koncelebrowana przy sarkofagu św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy. Przewodniczył jej ks. prof. S. Araszczuk, a homilię wygłosił ks. Jerzy Olszówka

²⁶ Wykłady do pobrania i odsłuchania na stronie internetowej PWT: <http://www.pwt.wroc.pl/index.php/aktualnosci/rok-akademicki-2016-2017/1628-w-roku-jadwizanskim-o-patronce-slaska> (dostęp: 30.04.2017).

²⁷ Zob. W. BOCHNAK, *Bulla kanonizacyjna św. Jadwigi Śląskiej*, wyd. 2 uzupeł., Legnica 2014, s. 69–108.

²⁸ Należy wskazać m.in. na publikację: S. ARASZCZUK, *Oficja rymowane o św. Jadwidze*, Legnica 1996.

SDS, proboszcz i kustosz Międzynarodowego Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy. Wykłady wygłoszone w ramach sympozjum ukazały się w formie osobnej publikacji, o czym będzie mowa w dalszej części artykułu²⁹.

W dniu 11 października 2017 r. w Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu przy ul. Grabiszyńskiej 184 odbyła się z racji 750-lecia kanonizacji Jadwigi Śląskiej konferencja naukowa pt. „Św. Jadwiga Śląska. Pamięć – dziedzictwo – inspiracja”. Konferencja została zorganizowana przez Fundację Obserwatorium Społeczne, gminę Trzebnica i Centrum Historii Zajezdnia. Na program konferencji złożyło się dziesięć wykładów: „Życie i dzieło św. Jadwigi Śląskiej” – bp prof. dr hab. Jan Kopiec, „Trzebnica – bogactwo historii, potencjał przyszłości” – burmistrz Marek Długozima, „Piśmiennictwo o św. Jadwidze” – prof. UW dr hab. Wojciech Mrozowicz, „Przejawy kultu św. Jadwigi w architekturze i sztuce” – dr Dariusz Galewski, „Kult liturgiczny św. Jadwigi” – ks. prof. dr hab. Stanisław Araszczuk, „Pamięć o św. Jadwidze w Polsce po II wojnie światowej” – prof. PWT dr hab. Kazimiera Jaworska, „Międzynarodowe Sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy” – ks. prof. PWT dr hab. Bogdan Giemza SDS, „Pojednanie wciąż aktualne” – Marek Mutor, „Miłosierdzie zasadą społeczną” – ks. prof. PWT dr hab. Grzegorz Sokołowski, „Władza jako służba” – ks. prof. PWT dr hab. Bogusław Drożdż³⁰. Prelegenci nie tylko odwoływali się do patronki Śląska, ale poza historycznym przypomnieniem ukazywali jej istotny wpływ na kulturę i sztukę śląskiego regionu oraz dużą rolę w społecznej integracji. Marek Mutor, dyrektor Ośrodka Pamięć i Przyszłość, podkreślił między innymi, że nie da się myśleć o historii Wrocławia na żadnym etapie jego rozwoju bez odniesienia do św. Jadwigi Śląskiej. Natomiast ks. Grzegorz Sokołowski, prezes Fundacji Obserwatorium Społeczne, zwracał uwagę, że postać św. Jadwigi była przez 800 lat ważna dla mieszkańców tej ziemi, mimo zmieniających się narodowości oraz kultur. W XXI w. jest ona nadal inspiracją dla obecnych mieszkańców Dolnego Śląska³¹.

Oprócz wspomnianego sympozjum i konferencji odbyło się wiele okolicznościowych wykładów i spotkań, w których podejmowano różne aspekty związane z 750. rocznicą kanonizacji św. Jadwigi Śląskiej i jej obecnością w życiu Kościoła, ikonografii itp. Można wymienić przykładowo prelekcje wygłoszone podczas spotkania pt. „Św. Jadwiga Śląska – patronka pojednania narodów. W 750-lecie kanonizacji”, w ramach inicjatywy akademickiej „Fides et Ratio”, w dniu 26 kwietnia 2017 roku w auli PWT we Wrocławiu. Prelegentami byli: ks. dr Jerzy Żytowiecki z Towarzystwa Studiów Interdyscyplinarnych przy Papieskim Wydziale Teologicznym i wieloletni członek prezydium Dortmundzko-

²⁹ B. GIEMZA, *Sprawozdanie z sympozjum jadwizańskiego (Wrocław–Trzebnica, 28 marca 2017 roku)*, „Studia Salvatoriana Polonica” 11 (2017), s. 362–363.

³⁰ <http://www.zajezdnia.org/sw-jadwiga/> (dostęp: 10.10.2017).

³¹ M. RAJFUR, *Księżna, która motywuje do zmiany na lepsze*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 42, s. III.

-Wrocławsko-Lwowskiej fundacji im. św. Jadwigi Śląskiej oraz prof. Stanisław Rosik z Uniwersytetu Wrocławskiego³².

Należy także mieć na uwadze różnorodne publikacje, które ukazały się lub są w przygotowaniu w związku z Rokiem Jadwizańskim. Pokłosem omawianego sympozjum jadwizańskiego w dniu 28 marca 2017 r. jest praca zbiorowa pod redakcją ks. Stanisława Araszczuka pt. *Wkład św. Jadwigi Śląskiej w kulturowe dziedzictwo Śląska*, Wydawnictwo: Papieski Wydział Teologiczny, Wrocław 2017. Tematyce jadwizańskiej został poświęcony tom 11 z 2017 r. czasopisma naukowego „Studia Salvatoriana Polonica”, wydawanego przez Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu i Wyższe Seminarium Duchowne Salwatorianów w Bagnie³³. Nakładem Wydawnictwa Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej TUM ukazały się w 2017 r. następujące książki: Piotr Stefaniak, *Trzebnicka opowieść. Trebnitzer Geschichte* i Bogdan Giemza SDS, *Święci żyją świętymi. Święta Jadwiga Śląska i Trzebnica w życiu świętego Jana Pawła II*, wyd. 2 uzupełnione. Rok Jadwizański stał się również inspiracją dla władz samorządowych i parafii pw. św. Jadwigi Śląskiej w Dębicy do przygotowania i wydania albumu *750-lecie kanonizacji Św. Jadwigi Śląskiej. Album prac konkursowych dzieci i młodzieży o Świętej Jadwidze Śląskiej – Patronce Miasta Dębicy w latach 2011–2017* pod redakcją Agnieszki Skały i Barbary Krauze, Dębica 2017. W albumie zawarte zostały m.in. informacje o życiu i działalności św. Jadwigi, historia patronatu Świętej Jadwigi Śląskiej nad miastem Dębica, dokument Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów zatwierdzający św. Jadwigę Śląską na patronkę miasta Dębica oraz prace plastyczne i literackie dzieci i młodzieży z dębickich szkół, które powstały w ramach konkursów poświęconych patronce miasta Dębica. Opis niektórych wydarzeń Roku Jadwizańskiego zawiera również wydanie specjalne „Brzasku”, rocznika wydawanego przez Towarzystwo Miłośników Ziemi Trzebnickiej (Trzebnica 2017). W przygotowaniu jest praca zbiorowa, która ma się ukazać nakładem Gminy Trzebnica.

W promocję tematyki jadwizańskiej włączyły się aktywnie redakcje czasopism katolickich i radiowe w metropolii wrocławskiej. Redakcja miesięcznika „Nowe Życie” wydawanego przez archidiecezję wrocławską poświęciła kilka numerów czasopisma św. Jadwidze i obchodom Roku Jadwizańskiego. Na stronie internetowej „Nowego Życia” została utworzona zakładka „Rok Jadwizański”, gdzie są dostępne materiały publikowane związane z jego obchodami³⁴.

³² K. BIAŁKOWSKI, *Patronka pojednania*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/3842672.Patronka-pojednania> (dostęp: 10.05.2017); wykłady można odsłuchać i pobrać ze strony: <http://fides-ratio.pl/fides-ratio/2017/04/26/sw-jadwiga-slaska-patronka-pojednania-narodow-w-750-lecie-kanonizacji/> (dostęp: 10.05.2017).

³³ <http://www.wsd.salwatorianie.eu/pl/studia/studia-salvatoriana-polonica> (dostęp: 20.11.2017).

³⁴ Zob. <http://www.nowezycie.archidiecezja.wroc.pl/index.php/rok-jadwizanski/> (dostęp: 20.11.2017).

Podobna zakładka została utworzona przez redakcję „Gościa Niedzielnego”³⁵. Aktywnie w promocję jubileuszowych wydarzeń włączyły się także redakcje Radia Rodzina z Wrocławia i wrocławskiej edycji tygodnika „Niedziela”.

W związku z Rokiem Jadwizańskim zostały przygotowane i wydane materiały o charakterze liturgicznym i duszpasterskim. Wydawnictwo Salwator z Krakowa wydało w 2017 r. modlitewnik zatytułowany *Święta Jadwiga Śląska. Modlitwy, pieśni, nowenna, litania*, do którego jest dołączona płyta z nagraniami modlitw, pieśni, nowenny i litanii do św. Jadwigi. Redakcja „Nowego Życia” przygotowała dodatek specjalny do numeru październikowego w 2016 r. pt. *Modlitwy do św. Jadwigi Śląskiej*, jak również okolicznościowe obrazki z tekstem modlitwy na Rok Jadwizański.

Konkurs katechetyczny

W związku z Rokiem Jadwizańskim wydział katechetyczny archidiecezji wrocławskiej zorganizował dla uczniów klas IV–VI ze wszystkich szkół podstawowych leżących w obrębie archidiecezji oraz diecezji legnickiej i świdnickiej konkurs pod hasłem „Św. Jadwiga Pani i Matka Ziemi Śląskiej”. Celem konkursu było przybliżenie postaci patronki Dolnego Śląska, integracja dekanatów wokół postaci św. Jadwigi Śląskiej, kształtowanie postaw patriotycznych i religijnych młodego pokolenia, pogłębienie wiary i kształtowanie chrześcijańskich postaw na wzór św. Jadwigi oraz zachęcenie do naśladowania cnót św. Jadwigi w życiu codziennym³⁶.

Do etapu szkolnego przystąpiło 332 uczniów z 28 szkół archidiecezji wrocławskiej. W etapie centralnym wzięło udział 80 uczniów z 24 szkół. Odbył się on 26 kwietnia 2017 r. w auli Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu. Uczestników zmagania odwiedził bp Jacek Kiciński CMF, który wręczył każdemu dziecku pamiątkowe obrazki i udzielił błogosławieństwa. W ramach konkursowych zmagania dzieci przygotowały także prace plastyczne poświęcone św. Jadwidze. Wpłynęło 150 prac, które były wystawione w Trzebnicy u sióstr boromeuszek w maju i w czerwcu 2017 r. Należy dodać, że był to pierwszy konkurs wiedzy o św. Jadwidze Śląskiej zorganizowany dla uczniów szkół podstawowych. Dotychczasowe olimpiady zawsze dotyczyły młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych³⁷.

³⁵ Zob. <http://wroclaw.gosc.pl/Uroczystosci-jadwizanskie/aktualnosc> (dostęp: 20.11.2017).

³⁶ „Św. Jadwiga Pani i Matka Ziemi Śląskiej” – konkurs, http://www.archidiecezja.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1937:w-jadwiga-pani-i-matka-ziemi-lskiej-konkurs&catid=63:aktualnosc-z-wydzialu-katechetycznego&Itemid=300 (dostęp: 9.11.2017).

³⁷ A. COMBIK, *Młodzi znawcy trzebnickiej księżnej*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/3841138>. *Młodzi-znawcy-trzebnickiej-ksieznej* (dostęp: 9.11.2017).

Impresje w kulturze

Rok Jadwizański stał się inspiracją dla wielu wydarzeń kulturalnych, które przekroczyły ramy metropolii wrocławskiej i ramy czasowe jubileuszowych obchodów. Koncerty, wystawy, odczyty czy festyny miały zróżnicowany zasięg oddziaływania, niektóre z nich były powtarzane w kilku miejscach.

W ramach cyklu „Verba Sacra” w dniu 23 października 2016 r. w bazylice św. Jadwigi w Trzebnicy odbył się koncert słowno-muzyczny. Wybrane fragmenty średniowiecznego *Żywota św. Jadwigi*, według scenariusza i w reżyserii Przemysława Basińskiego, czytała znana aktorka Halina Łabonarska, a towarzyszył jej chór bazyliki pod dyrekcją ks. Piotra Wojciechowskiego SDS³⁸.

Fundacja „Polskie Gniazdo” w ramach projektu „Od św. Jadwigi Śląskiej do św. Jana Pawła II” zorganizowała cykl koncertów, w ramach których wykonywana była kantata *Święta Jadwiga Śląska*. Kantata została skomponowana przez prof. Mirosława Gąsieńca, wykładowcę Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, w 1993 r. z okazji 750. rocznicy śmierci tej Świętej. W trzebnickiej bazylice została wykonana 26 marca 2017 r., następnie 18 czerwca w katedrze we Wrocławiu, 25 czerwca w katedrze w Gliwicach, 6 sierpnia w kościele pw. Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Niemczy, 8 października w kościele pw. św. Jadwigi Śląskiej we Wrocławiu (na Kozanowie), 14 października w kościele pw. św. Jadwigi Śląskiej w Krośnie Odrzańskim i 19 listopada w kościele pw. św. Jadwigi Śląskiej w Zgorzelcu.

Jednym z ważnych wydarzeń kulturalnych Dolnego Śląska jest organizowany w Trzebnicy od ponad dwudziestu lat Międzynarodowy Festiwal Muzyki Organowej i Kameralnej. Festiwal przypomina o chrześcijańskich korzeniach Polski i Europy, które są podstawą naszej tożsamości, przywołuje sakralny wymiar sztuki. Festiwal w 2017 r. organizowany był już po raz 24 i nawiązywał do dwóch ważnych dat: Roku św. Brata Alberta i Roku Jadwizańskiego. W ramach festiwalu został zorganizowany w dniu 22 października w bazylice trzebnickiej spektakl słowno-muzyczny zatytułowany *Św. Jadwiga – wzór pobożności i czynów miłosierdzia* z udziałem Haliny Łabonarskiej, Sylwii Strugińskiej i Roberta Grudnia.

Innym wydarzeniem kulturalnym organizowanym w zabytkowych kościołach wrocławskiego Ostrowa Tumskiego przez Fundację Pro Arte 2002 jest cykl pod nazwą „Wieczory Tumskie”. Jeden z tegorocznych wieczorów został poświęcony św. Jadwidze Śląskiej z okazji 750. rocznicy jej kanonizacji. Odbył się on 26 listopada 2017 r. w kościele św. Krzyża na Ostrowie Tumskim. Wykład „Święta Jadwiga Śląska w kulturze artystycznej ziem polskich od średniowiecza do współczesności” wygłosił wrocławski historyk sztuki, dr Dariusz Galewski z Akademii Muzycznej we Wrocławiu, natomiast w części muzycznej z recitalem organowym wystąpił Piotr Rojek, wykładowca

³⁸ *Uroczyste czytanie*, „Panorama Trzebnicka” (2016), nr 17, s. 30.

i dziekan Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej we Wrocławiu. Wykonał kompozycje inspirowane postaciami świętych: św. Jadwigi Śląskiej, św. Stanisława i św. Wojciecha³⁹.

W ramach Roku Jadwiżańskiego zostało zrealizowanych kilka wystaw artystycznych. W dniu 15 stycznia 2017 r. w bazylice w Trzebnicy została otwarta wystawa „Bogactwo ubóstwa. Święte kobiety Polski i Węgier w średniowieczu”. Została ona przygotowana z okazji Roku Kultury Węgierskiej (2016–2017) przez Konsulat Generalny Węgier w Krakowie, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Katolicki w Piliscsaba i Klasztor Franciszkanów w Krakowie przy wsparciu Ministerstwa Spraw Zagranicznych i Handlu Węgier oraz Węgierskiego Instytutu Kultury w Warszawie. Wystawa była ekspozowana m.in. w lipcu 2016 r. w kościele franciszkanów w Krakowie w ramach Światowych Dni Młodzieży. Wystawa w Trzebnicy została zorganizowana we współpracy z Gminą Trzebnica i Fundacją Studium Culturae Ecclesiae, a gościem honorowym wydarzenia była konsul generalna Węgier, Adrienne Körmendy. Ekspozycja przedstawia życiorysy ośmiu kobiet pochodzenia dynastycznego z Polski i Węgier. Święte i błogosławione pokazane zostały przez pryzmat cnót chrześcijańskich, których stały się uosobieniem. Cnota mądrości ukazana jest na przykładzie życia i działalności św. Jadwigi Andegawęńskiej, pokora – na przykładzie postawy św. Jadwigi Śląskiej, miłosierdzie – wyrażone w czynach św. Elżbiety Węgierskiej, posłuszeństwo – na przykładzie bł. Salomei, cierpliwość – w świetle życia św. Kingi, miłość – na przykładzie biografii bł. Jolenty, czystość – na przykładzie św. Małgorzaty, a ubóstwo obrazuje życie św. Agnieszki Czeskiej⁴⁰.

Z kolei 22 czerwca 2017 r. w kościele Świętego Krzyża na Ostrowie Tumskim we Wrocławiu odbył się wernisaz wystawy „Święta Jadwiga i Jej Śląsk”. Zawierała ona prace wrocławskich artystów i plastyków. Ekspozycja była czynna do 31 sierpnia⁴¹. Wystawa od 8 października 2017 r. była dostępna w kościele pw. św. Jadwigi w Bolkowie, w dniach 9–24 listopada na Zamku Piastowskim w Legnicy.

Także mieszkańcy Ludzy na Łotwie mieli okazję zapoznać się z postacią św. Jadwigi Śląskiej. W miejscowym muzeum regionalnym otwarto 16 października 2017 r. wystawę pod hasłem: „Święta Jadwiga Śląska – Patronka Europy, Polski i Dębicy”. Inicjatywa jest owocem współpracy muzeów regionalnych

³⁹ *Wieczory Tumskie*, <http://www.nowezycie.archidiecezja.wroc.pl/index.php/2017/11/20/wieczory-tumskie/> (dostęp: 22.11.2017).

⁴⁰ *Wernisaz wystawy „Bogactwo ubóstwa. Święte kobiety Polski i Węgier w średniowieczu”*, <http://wdolnymslasku.com/2017/01/05/wernisaz-wystawy-bogactwo-ubostwa-swiete-kobiety-polski-i-wegier-w-sredniowieczu/> (dostęp: 8.01.2017); B. GANCARZ, *Osiem mądrych i świętych kobiet*, <http://krakow.gosc.pl/doc/3297317.Osiem-madrych-i-swietych-kobiet> (dostęp: 8.01.2017).

⁴¹ A. COMBIK, *Trzebnicka księżna i jej świat*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4006701.Trzebnicka-ksiezna-i-jej-swiat> (dostęp: 9.11.2017).

Ludzy oraz w Dębicy. Od 2008 r. św. Jadwiga Śląska jest patronką Dębicy, od wieków średnich patronką najstarszej parafii w tym mieście⁴².

Jadwiżański charakter miały także XXV Dni Kultury Chrześcijańskiej, które odbyły się w Trzebnicy w dniach 17 września – 1 października 2017 r. pod hasłem „Święta Jadwiga – Nauczycielka Miłosierdzia”. W przeżywanie Roku Jadwiżańskiego wpisało się także wiele innych inicjatyw w Trzebnicy. Należy wspomnieć Orszak Trzech Króli, który odbył się 6 stycznia 2017 r., Pierwszy Charytatywny Bal Karnawałowy, jaki odbył się w klasztorze sióstr boromeuszek w Trzebnicy 4 lutego 2017 r.⁴³, czy przeżywaną w duchu jadwiżańskim majówkę, zorganizowaną w ogrodach klasztoru sióstr boromeuszek 21 maja 2017 r.⁴⁴ Św. Jadwiga i bazylika trzebnicka były także inspiracją dla artystów uczestniczących w VI Międzynarodowym Plenerze Plastycznym Trzebnica 2017 (19–28 sierpnia), którego wernisaż otwarto tradycyjnie w czasie festynu parafialnego „Bartłomiejki” w dniu 27 sierpnia⁴⁵.

Nagrody i uhonorowania

Z datą 1 września 2017 r. abp Józef Kupny wydał dekret, którym ustanowił „Medal Świętej Jadwigi Śląskiej”. Jest to najwyższe odznaczenie, które w archidiecezji wrocławskiej będą mogły otrzymać osoby świeckie i konsekrowane, a także instytucje i osoby prawne. Pierwsze medale zostały wręczone przez metropolitę wrocławskiego 14 października br. w Trzebnicy na zakończenie Mszy św. koncelebrowanej dla pątników, którzy przybyli tego dnia w ramach pieszej pielgrzymki z Wrocławia. Odznaką Medalu Świętej Jadwigi jest okrągły medal. W środku znajduje się wypukły wizerunek św. Jadwigi trzymającej w dłoni Bazylikę Trzebnicką. Na obrzeżu znajduje się napis „ŚWIĘTA JADWIGA ŚLĄSKA”. Rewers medalu składa się z wypukłego herbu archidiecezji wrocławskiej oraz napisu „ARCHIDIECEZJA WROCŁAWSKA”. Odznaczenie zawieszane jest na czerwono-żółtej wstążce⁴⁶.

Nieplanowanym elementem Roku Jadwiżańskiego jest uznanie i wyróżnienie dla Międzynarodowego Sanktuarium św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy przyznane przez Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” w postaci

⁴² *Łotwa: wystawa o św. Jadwidze Śląskiej*, http://pl.radiovaticana.va/news/2017/10/16/%C5%82otwa_wystawa_o_%C5%9Bw_jadwidze_%C5%9B1%C4%85skiej_/1343360 (dostęp: 1.11.2017).

⁴³ A. COMBIK, *Wielki bal u św. Jadwigi*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 2, s. VII.

⁴⁴ *Majówka w hołdzie św. Jadwidze*, „Panorama Trzebnicka” (2017), nr 10, s. 14–15.

⁴⁵ B. GIEMZA, *Jadwiżańskie inspiracje artystyczne*, „Nowe Życie” (2017), nr 10, s. 38–39.

⁴⁶ *Abp Kupny ustanowił Medal Świętej Jadwigi*, http://www.archidiecezja.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=2113:abp-kupny-ustanowi-medal-w-tej-jadwigi&catid=62:aktualnoci&Itemid=205 (dostęp: 15.09.2017); *Abp Kupny ustanowił Medal Świętej Jadwigi*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4155433.Abp-Kupny-ustanowil-Medal-SwieteJ-Jadwigi> (dostęp: 17.10.2017).

Śląskiej Nagrody im. Juliusza Ligonía. W uzasadnieniu kapituły czytamy: „w roku 750. rocznicy kanonizacji Świętej Jadwigi – za wytrwałość, w trosce o ciągłość i rozwój Kultu Świętej Księżnej, integrującego katolików Dolnego i Górnego Śląska w duchu przywiązania do historii i tradycji”. Wspomniana nagroda jest przyznawana od 1963 r. Podstawą do uhonorowania osób i instytucji laurem im. Juliusza Ligonía jest promowanie wartości patriotycznych i chrześcijańskich wnoszących wkład w duchowy i cywilizacyjny rozwój Śląska. Juliusz Ligoń (1823–1889), którego imię nosi śląska nagroda, był kowalem, pisarzem ludowym i działaczem społeczno-narodowym walczącym o polskość w trudnym okresie Kulturkampf. Uroczystość wręczenia XLIV Śląskiej Nagrody im. Juliusza Ligonía odbyła się 20 września 2017 r. na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W imieniu Międzynarodowego Sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy nagrodę odebrał ks. Jerzy Olszówka SD, proboszcz i kustosz Sanktuarium, natomiast okolicznościową laudację wygłosił bp prof. Jan Kopiec, ordynariusz diecezji gliwickiej. Wskazał on na wielowiekowy i żywy kult św. Jadwigi Śląskiej, jego znaczenie w integracji Śląska oraz rolę salwatorianów, którzy pełnią posługę duszpasterską w Trzebnicy od 25 sierpnia 1945 r. Podkreślił przy tym dobrą współpracę władz kościelnych i samorządowych, co przynosi wymierne owoce dla miasta i sanktuarium⁴⁷.

Rok Jadwiżański stał się również inspiracją dla Sejmiku Województwa Dolnośląskiego, który na mocy uchwały XXXVIII/1265/17 z 28 września 2017 r. nadał św. Jadwidze Śląskiej tytuł Honorowej Obywatelki Dolnego Śląska CIVI HONORARIO⁴⁸. Został on ustanowiony przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego w 2004 r. i może być przyznawany także pośmiertnie. Uroczysta sesja Sejmiku Dolnośląskiego w dniu 14 października 2017 r. została przeniesiona do Trzebnicy, a głównym punktem sesji było nadanie św. Jadwidze tytułu Honorowej Obywatelki. Akt nadania tytułu Honorowej Obywatelki Dolnego Śląska CIVI HONORARIO i przekazanie specjalnej statuetki na ręce abpa Józefa Kupnego miały miejsce tego samego dnia w czasie Mszy św. sprawowanej przy ołtarzu polowym w ramach uroczystości odpustowych.

Inne wydarzenia

Wydarzeniem związanym z Rokiem Jadwiżańskim jest peregrynacja relikwii św. Jadwigi w rodzinach. Została ona zainaugurowana 26 marca 2017 r.,

⁴⁷ B. GIEMZA, *Ligoniowy laur dla Międzynarodowego Sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy*, „Żniwo. Czasopismo Parafii św. Bartłomieja Ap. i św. Jadwigi w Trzebnicy” (2017), nr 28, s. 2.

⁴⁸ *Wyjazdowa XXXVIII sesja Sejmiku Województwa Dolnośląskiego*, <http://www.umwd.dolnoslask.pl/sejmik/aktualnosci/artukul/wyjazdowa-xxxviii-sesja-sejmiku-wojewodztwa-dolnoslaskiego/> (dostęp: 10.10.2017).

w czasie jubileuszowej Eucharystii sprawowanej w trzebnickiej bazylice pod przewodnictwem bpa Jacka Kicińskiego CMF. Od tego dnia każdy, kto tylko tego pragnie, może zaprosić św. Jadwigę w znaku jej relikwii do swojego domu. Peregrynacja swoim zasięgiem objęła nie tylko Trzebnicę. Z pewnością szczególnym przeżyciem i znakiem była obecność relikwii św. Jadwigi w zakładzie karnym we Wrocławiu⁴⁹.

Sposobnością do propagowania osoby i kultu św. Jadwigi oraz przesłania Roku Jadwizańskiego była Msza św. sprawowana w trzebnickiej bazylice 5 czerwca 2017 r., transmitowana przez Telewizję Trwam i Radio Maryja. Postaci św. Jadwigi i aktualności jej wzoru świętości była poświęcona tego samego dnia audycja „Rozmowy niedokończone” na antenie Radia Maryja.

Z kolei podczas uroczystej Mszy św. odprawionej w sobotę 21 października 2017 r. w Legnickim Polu bp legnicki Zbigniew Kiernikowski ustanowił Kapitułę św. Jadwigi Śląskiej. Uroczystość w Legnickim Polu zakończyła obchody 25-lecia istnienia diecezji legnickiej oraz obchody Roku Jadwizańskiego w diecezji legnickiej⁵⁰.

Zakończenie

Przypadająca w dniu 26 marca 2017 r. 750. rocznica kanonizacji św. Jadwigi Śląskiej zaowocowała ogłoszeniem w metropolii wrocławskiej Roku Jadwizańskiego, który trwał od 16 października 2016 r. do 16 października 2017 r. W artykule zwrócono uwagę na sprawy organizacyjne związane z jubileuszem, jak również jego obchody na płaszczyźnie religijnej, naukowej, kulturowej i społecznej. Wskazano najważniejsze wydarzenia, zwłaszcza w skali metropolii, oraz te, które miały miejsce w Międzynarodowym Sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy. Z racji różnorodności inicjatyw, także w poszczególnych parafiach, nie sposób wszystkiego opisać w jednym artykule. Niech będzie to zachętą do dalszych opracowań owoców jubileuszu. Zachętą niech staną się słowa abpa Józefa Kupnego zawarte w jego liście na zakończenie Roku Jadwizańskiego: „Wierzę mocno, że duchowe owoce mijającego roku oraz uroczystości podsumowujących 750-lecie kanonizacji św. Jadwigi pozostaną widoczne w naszych rodzinach i wspólnotach oraz w całym Kościele wrocławskim. [...] Dobrze, jeśli uroczystości ku czci patronki Śląska pozostaną nie tylko w sferze wspomnień i zapisów w kronikach, ale także w postaci

⁴⁹ A. COMBIK, *Oni do niej, ona do nich*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4263916.Oni-do-niej-ona-do-nich> (dostęp: 2.11.2017).

⁵⁰ *Biskup Legnicki ustanowił Kapitułę św. Jadwigi w Legnickim Polu*, <https://www.legnica.fm/wiadomosci/wiadomosci-diecezja/18665-biskup-legnicki-ustanowil-kapitule-sw-jadwigi-w-legnickim-polu> (dostęp: 1.11.2017).

widocznych dzieł modlitewnych lub charytatywnych, angażujących każdego w dzieło budowy Kościoła”⁵¹.

Słowa kluczowe: św. Jadwiga Śląska, międzynarodowe sanktuarium w Trzebnicy, Rok Jadwizański, sympozja i konferencje naukowe, odznaczenia i nagrody

Celebrations of Saint Hedwig’s Year 2017–2018 in the Metropoly of Wrocław

Summary

Between October 16th, 2016 and October 16th, 2017 Saint Hedwig’s Year was celebrated for the second time in the Metropoly of Wrocław. The 750th anniversary of Saint Hedwig of Silesia’s canonization became an inspiration for announcing this year as Saint Hedwig’s Year. She is venerated, among others, as the patron saint of Silesia and of the Archdiocese of Wrocław. It should be mentioned that the first Saint Hedwig’s Year in the Archdiocese of Wrocław was celebrated in the years 1992–1993, during the 750th anniversary of Saint Hedwig’s death.

In this article the reasons for declaring Hedwig’s Year and the issues related to its organization were first indicated. Jubilee celebrations took place on several levels: religious, scientific, cultural and social. The International Sanctuary of Saint Hedwig in Trzebnica, where the Patron’s tomb is located, was the centre of the celebration. That is why the celebrations which took place there, were highlighted. The indulgence celebrations in the name of Saint Hedwig in 2016 and 2017, connected with the beginning and the end of the jubilee, metropolitan pilgrimages to Trzebnica, of various states, groups, organizations and dioceses, were mentioned.

Scientific symposiums and conferences, as well as publications and a catechetical competition, were important elements of the jubilee celebrations. This was discussed further on. Saint Hedwig’s year was also an inspiration for cultural activities. Numerous concerts, artistic exhibitions, as well as parish and monastic festivals took place. On the social level it is worth mentioning that Saint Hedwig was awarded the highest distinction, that is the title of the Honorary Citizen of Lower Silesia CIVI HONORARIO, by the Regional Council of the Lower Silesian Voivodeship, and that the Catholic Association “Civitas Christiana” awarded the International Sanctuary of Saint Hedwig of Silesia in Trzebnica with the Prize of Juliusz Ligoń. During Saint Hedwig’s Year, Archbishop Józef Kupny, the Metropolitan of Wrocław, established the “Medal of Saint Hedwig of Silesia”. This is the highest award that will be given in the Archdiocese of Wrocław.

⁵¹ *Milosierni na wzór miłosiernej*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4239811.Milosierni-na-wzor-milosiernej> (dostęp: 18.11.2017).

Keywords: Saint Hedwig of Silesia, International Sanctuary in Trzebnica, Saint Hedwig's Year, scientific symposiums and conferences, awards and prizes

BIBLIOGRAFIA

- 750-lecie kanonizacji Św. Jadwigi Śląskiej. Album prac konkursowych dzieci i młodzieży o Świętej Jadwidze Śląskiej – Patronce Miasta Dębicy w latach 2011–2017*, red. A. SKAŁA, B. KRAUZE, Dębica 2017.
- Abp Kupny ustanowił Medal Świętej Jadwigi*, http://www.archidiecezja.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=2113:abp-kupny-ustanowi-medal-witej-jadwigi&catid=62:aktualnoci&Itemid=205 (dostęp: 15.09.2017).
- Abp Kupny ustanowił Medal Świętej Jadwigi*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4155433>. *Abp-Kupny-ustanowil-Medal-Swietej-Jadwigi* (dostęp: 17.10.2017).
- BIAŁKOWSKI K., *Rok Jadwizański w archidiecezji wrocławskiej oficjalnie otwarty*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/3501138>. *Rok-Jadwizanski-w-archidiecezji-wroclawskiej-oficjalnie-otwarty* (dostęp: 18.11.2017).
- BIAŁKOWSKI K., *W ubogich widziała twarz Chrystusa*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 42, s. I.
- BIAŁKOWSKI K., *Chorzy u swojej dobrodziejki*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4254758>. *Chorzy-u-swojej-dobrodziejki* (dostęp: 1.11.2017).
- BIAŁKOWSKI K., *Chrześcijaństwo najmocniej i najgłośniej głosi się swoim życiem*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4012739>. *Chrzescijanstwo-najmocniej-i-najglosniej-glosi-sie-swoim-zyciem* (dostęp: 9.11.2017).
- BIAŁKOWSKI K., *Patronka pojednania*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/3842672>. *Patronka-pojednania* (dostęp: 10.05.2017); wykłady można odsłuchać i pobrać ze strony: <http://fides-ratio.pl/fides-ratio/2017/04/26/sw-jadwiga-slaska-patronka-pojednania-narodow-w-750-lecie-kanonizacji/> (dostęp: 10.05.2017).
- BIAŁKOWSKI K., RAJFUR M., *Wezwani do naśladowania*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 42, s. VI–VII.
- Biskup Legnicki ustanowił Kapitułę św. Jadwigi w Legnickim Polu*, <https://www.legnica.fm/wiadomosci/wiadomosci-diecezja/18665-biskup-legnicki-ustanowil-kapitule-sw-jadwigi-w-legnickim-polu> (dostęp: 1.11.2017).
- BOCHNAK W., *Bulla kanonizacyjna św. Jadwigi Śląskiej*, wyd. 2 uzupeł., Legnica 2014. „Brzask. Rocznik Towarzystwa Miłośników Ziemi Trzebnickiej. Wydanie specjalne”, Trzebnica 2017.
- BUCHAR A., *Święta Jadwiga bogactwem Kościoła*, „Niedziela Wrocławska” (2017), nr 26, s. IV.
- COMBIK A., *Wielki bal u św. Jadwigi*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 2, s. VII.
- COMBIK A., *Radykalizm musi boleć*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 23, s. I.
- COMBIK A., *Z więzienia, z Londynu, ze Lwowa*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4252807.Z-wiezienia-z-Londynu-ze-Lwowa> (dostęp: 1.11.2017).

- COMBIK A., *Młodzi znawcy trzebnickiej księżnej*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/3841138.Mlodzi-znawcy-trzebnickiej-ksieznej> (dostęp: 9.11.2017).
- COMBIK A., *Trzebnicka księżna i jej świat*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4006701.Trzebnicka-ksiezna-i-jej-swiat> (dostęp: 9.11.2017).
- COMBIK A., *Oni do niej, ona do nich*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4263916.Oni-doniej-ona-do-nich> (dostęp: 2.11.2017).
- Diecezja Gliwicka – Pielgrzymka w podzięce*, <https://opoka.news/aktualnosci/4180> (dostęp: 9.11.2017).
- Diecézní pouť ke sv. Hedvice do Trzebnice*, <http://www.doo.cz/101-slider-nahlavn%C3%AD-stran%C4%9B/3534-diecezni-pout-ke-sv-hedvice-do-trzebnice.html> (dostęp: 28.10.2017).
- GANCARZ B., *Osiem mądrych i świętych kobiet*, <http://krakow.gosc.pl/doc/3297317.Osiem-madrych-i-swietych-kobiet> (dostęp: 8.01.2017).
- GIEMZA B., *Św. Jadwiga Śląska jako przemożna Patronka*, Trzebnica 2016.
- GIEMZA B., *Święci żyją świętymi. Święta Jadwiga Śląska i Trzebnica w życiu świętego Jana Pawła II*, wyd. 2 uzupeł., Wrocław 2017.
- GIEMZA B., *Ligoniowy laur dla Międzynarodowego Sanktuarium św. Jadwigi w Trzebnicy*, „Zniwo. Czasopismo Parafii św. Bartłomieja Ap. i św. Jadwigi w Trzebnicy” (2017), nr 28, s. 2.
- GIEMZA B., *Jadwiżańskie inspiracje artystyczne*, „Nowe Życie” (2017), nr 10, s. 38–39.
- GIEMZA B., *Sprawozdanie z sympozjum jadwiżańskiego (Wrocław–Trzebnica, 28 marca 2017 roku)*, „Studia Salvatoriana Polonica” 11 (2017), s. 362–363.
- GLĄDYSZ E., *Dziękując za świętość*, „Panorama Trzebnicka” (2017), nr 7, s. 18.
- GLĄDYSZ E., *Setki czerwonych serc*, „Panorama Trzebnicka” (2017), nr 17, s. 12.
- KIEŁBASA A., *Jadwiżański Rok Jubileuszowy w archidiecezji wrocławskiej z okazji 750-lecia śmierci patronki Śląska*, [w:] *Księga Jadwiżańska. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe „Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska”*. Wrocław–Trzebnica 21–23 września 1993, red. M. KACZMAREK, M.L. WÓJCIK, Wrocław 1995, s. 469–491.
- KRÓL P., *Ogłoszono Rok Jadwiżański*, „Panorama Trzebnicka” (2016), nr 17, s. 29.
- KUPNY J., *Przedłużamy Rok Miłosierdzia*, „Niedziela Wrocławska” (2016), nr 42, s. I.
- LEWANDOWSKA M., *Pielgrzymka siostr zakonnych do św. Jadwigi*, „Niedziela Wrocławska” (2017), nr 25, s. III.
- Łotwa: wystawa o św. Jadwidze Śląskiej*, http://pl.radiovaticana.va/news/2017/10/16/%C5%82otwa_wystawa_o_%C5%9Bw_jadwidze_%C5%9B%C4%85skiej_/1343360 (dostęp: 1.11.2017).
- Majówka w hołdzie św. Jadwidze*, „Panorama Trzebnicka” (2017), nr 10, s. 14–15.
- Metropolitalna Pielgrzymka Caritas do grobu św. Jadwigi*, http://www.archidiecezja.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=2123:metropolitalna-pielgrzymka-caritas-do-grobu-w-jadwigi&catid=60:aktualnoci-z-wydziauduszpasterskiego&Itemid=200 (dostęp: 28.09.2017).
- Miłosierni na wzór miłosiernej*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4239811.Miłosierni-na-wzor-milosiernej> (dostęp: 18.11.2017).
- Odpust zupełny*, <https://trzebnicasds.wordpress.com/2017/09/13/750-lecie-kanonizacji-sw-jadwigi-slaskiej-odpust-w-trzebnicy/> (dostęp: 2.11.2017).

- Pielgrzymka mierzona sercem*, „Panorama Trzebnicka” (2017), nr 18, s. 26.
- Pielgrzymka Caritas do Trzebnicy*, <http://www.diecezja.opole.pl/index.php/wiadomosci/aktualnosci/ogolne/4157-caritas-trzebnica17> (dostęp: 9.10.2017).
- RAJFUR M., *Miłość, służba, wierność*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4247285.Milosc-sluzba-wiernosc> (dostęp: 1.11.2017).
- RAJFUR M., *Św. Jadwiga rozpalila tłumy*, <http://wroclaw.gosc.pl/doc/4248775.Sw-Jadwiga-rozpalila-tlumy> (dostęp: 1.11.2017).
- RAJFUR M., *Księżna, która motywuje do zmiany na lepsze*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 42, s. III.
- STEFANIAK P., *Trzebnicka opowieść. Trebnitzer Geschichte*, Wrocław 2017.
- „Studia Salvatoriana Polonica” 11 (2017), Bagno 2017.
- Święta aktualna*, „Gość Wrocławski” (2017), nr 13, s. I.
- „*Św. Jadwiga Pani i Matka Ziemi Śląskiej*” – konkurs, http://www.archidiecezja.wroc.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1937:w-jadwiga-pani-i-matka-ziemii-lskiej-konkurs&catid=63:aktualnoci-z-wydziaukatechetycznego&Itemid=300 (dostęp: 9.11.2017).
- Trzebnica: zamknięcie Roku Jadwiżańskiego w archidiecezji wrocławskiej*, <https://ekai.pl/trzebnica-zamkniecie-roku-jadwizanskiego-w-archidiecezji-wroclawskiej/> (dostęp: 15.10.2017).
- Uroczyste czytanie*, „Panorama Trzebnicka” (2016), nr 17, s. 30.
- Wernisaz wystawy „Bogactwo ubóstwa. Święte kobiety Polski i Węgier w średniowieczu”*, <http://wdolnynslasku.com/2017/01/05/wernisaz-wystawy-bogactwo-ubostwa-swiete-kobiety-polski-i-wegier-w-sredniowieczu/> (dostęp: 8.01.2017).
- Wieczory Tumskie*, <http://www.nowezycie.archidiecezja.wroc.pl/index.php/2017/11/20/wieczory-tumskie/> (dostęp: 22.11.2017).
- Wkład św. Jadwigi Śląskiej w kulturowe dziedzictwo Śląska*, red. S. ARASZCZUK, Wrocław 2017.
- WOLAŃSKI B., *Rok Św. Jadwigi Śląskiej w Metropolii Wrocławskiej*, <http://m.niedziela.pl/artukul/24963/Rok-sw-Jadwigi-Slaskiej-w-Metropolii> (dostęp: 20.11.2016).
- Wrocławscy franciszkanie pielgrzymowali do Trzebnicy...*, „Biuletyn CIZ” (2017), nr 39, s. 5.
- Wyjazdowa XXXVIII sesja Sejmiku Województwa Dolnośląskiego*, <http://www.umwd.dolnyslask.pl/sejmik/aktualnosci/artukul/wyjazdowa-xxxviii-sesja-sejmiku-wojewodztwa-dolnoslaskiego/> (dostęp: 10.10.2017).
- Wykaz ogólnopolskich inicjatyw duszpasterskich na rok 2017 uzgodniony z Konferencją Episkopatu Polski*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 69 (2016), nr 2, s. 145–153.
- Zaproszenie do udziału w Metropolitalnej Pielgrzymce Duchowieństwa do grobu św. Jadwigi w Trzebnicy*, „Wrocławskie Wiadomości Kościelne” 70 (2017), nr 1, s. 167–168.
- ZYGMUNT M., *Rok Jadwiżański w diecezji świdnickiej*, „Niedziela” – Edycja świdnicka (2017), nr 12, s. 1, 4–5.
- ZYGMUNT M., *Jadwiżańska pielgrzymka ambasadorów miłosierdzia*, „Niedziela Wrocławska” (2017), nr 41, s. III.